

İLKOKUL DERS KİTAPLARINDA KAHRAMANLIK, ZAFER, BAĞIMSIZLIK TEMALİ ETKİNLİKLERİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ İLE İNCELENMESİ

EXAMINATION OF HERO, VICTORY, INDEPENDENCE THEMED ACTIVITIES IN PRIMARY SCHOOL TEXTBOOKS WITH TEACHER'S OPINIONS

Aziz ŞAYAN

Atatürk İlkokulu, sayanaziz@gmail.com
İstanbul / Türkiye
ORCID: 0000-0002-5198-2513

Adem KOÇ

Şener Birsöz İlkokulu, ademmkoc@hotmail.com
İstanbul / Türkiye
ORCID: 0000-0003-3356-4227

Ahmet ERKEŞ

Atatürk İlkokulu, ahmeterkes@hotmail.com
İstanbul / Türkiye
ORCID: 0000-0001-9731-2788

Abdurrahman ÖZTÜRK

Tuzla Atatürk İlkokulu, tifano28@gmail.com
İstanbul / Türkiye
ORCID: 0000-0003-2233-7539

Özet

Türk milletinin temel özellikleri denildiğinde ilk akla gelecek değerler kahramanlık, zafer ve bağımsızlık olarak sayılabilir. Toplumların geleceği olarak nitelen çocukların bu değerlere sahip olarak yetiştirilmesi çok önemlidir. İlkokul ders içeriklerinin barındırdığı niteliklerin incelenmesi, bu anlamda öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi eğitim paydaşlarına yol ve yöntem göstermek için gerekli görülmektedir. Bu araştırmada ilkökul ders kitaplarında kahramanlık, zafer, bağımsızlık temalı etkinliklerin öğretmen görüşleri ile incelenmesi amaçlanmaktadır. Yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. İki farklı ilkökulda görev yapan 12 sınıf öğretmeni ile yarı yapılandırılmış form ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenler 5 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahiptir.

Çalışma bulgularında özellikle müzik kitaplarının ilkökul seviyesi farklı sınıf düzeylerinde yeterli olarak görüldüğüne, Türkçe kitaplarının genel olarak kısmen yeterli görüldüğüne, hayat bilgisi kitaplarının bazı sınıf düzeylerinde yeterli olduğuna fakat diğer düzeylerde kısmen yeterli olduğuna çalışmaya katılan öğretmen görüşlerince ulaşılmıştır. Matematik ve fen bilgisi alanı kitapları zafer, kahramanlık ve bağımsızlık değerlerinin kazandırılması adına yetersiz olarak bulunmuştur. Öğretmenlerin, kazanımların iyileştirilmesi adına sunduğu öneriler değerlendirilmiş olup, niceliksel artış, müfredata ekleme, öğretim yöntemlerinin çeşitlendirilmesi ve materyal geliştirme alt temalarına ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda eğitimciler ve araştırmacılara dönük öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: kahramanlık, zafer, bağımsızlık

Abstract

When the basic characteristics of the Turkish nation are mentioned, the first values that come to mind are heroism, victory and independence. It is very important that children, who are described as the future of societies, are raised with these values. In this research, it is aimed to examine the activities with the theme of heroism, victory and independence in primary school textbooks with the views of teachers. Content analysis, one of the qualitative research methods, was used as a method. Semi-structured interviews were conducted with 12 classroom teachers working in two different primary schools. Teachers who have worked for at least 5 years participated in the study. In the findings of the study, especially the primary school level of music books was found to be sufficient at different grade levels. Turkish books are generally considered partially sufficient. It has been reached by the opinions of the teachers participating in the study that life science books are sufficient at some grade levels but partially sufficient at other levels. Mathematics and science books were found to be insufficient in terms of gaining the values of victory, heroism and independence. The suggestions offered by the teachers in order to improve the achievements were evaluated and sub-themes of quantitative increase, addition to the curriculum, diversification of teaching methods and material development were reached. As a result of the research, suggestions for educators and researchers were presented.

Keywords: heroism, victory, independence

1. GİRİŞ

Türk milleti tarihi boyunca kahramanlık, zafer ve bağımsızlık kavramlarının bir örneğini teşkil etmiştir. Birçok kahramanlık destanına sahip, zaferle sonuçlanmış çok sayıda savaşlar geçirmiş ve hiçbir zaman bağımsızlığını kaybetmeyen bir toplum olarak diğer toplumlarca kabul görmüştür. Türk milletinin sahip olduğu millî ve manevî değerler nezaket, hoşgörü, adalet, saygı, merhamet, cesaret, kudret ve vatanperverlik olarak sıralanabilir (Polat vd., 2021). Bu değerlerin gelecek nesillere aktarımı ve yaşatılması Türk kültürünün ve karakterinin devamlılığı açısından önemlidir. Bu aktarımı sağlamanın en temel yolu da eğitim öğretim içerisinde kahramanlık, zafer ve bağımsızlık gibi konuların bulunmasıdır. Özellikle çocukların fikir ve düşüncelerin ilk kez şekillendirildiği ilkökul kademesinde yer alan dersler bu anlamda kritik öneme sahiptir.

Toplumsal değerler, kişileri ortak noktada buluşturan, davranışlara şekil veren, iyiye ve doğruya yönlendiren, ortak yaşam sonucu ortaya çıkan standartlardır. Bir değer sonuçları ile beraber özgürce değerlendirilmeli, davranışa dönüşmeli ve toplumda yer almak için onaylanmalıdır (Demirhan İşcan, 2019). Toplumun kabul ettiği ortak değerler toplumun devamlılığını sağlamaktadır. Değerlerin öğretimi ilk olarak ailede başlamaktadır. Ailenin verdiği eğitim sonrasında okul çağına ulaşan çocuklar toplum ve kültür üzerine içerikler barındıran dersler ile çevrenin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte yetiştirilmektedir (Binbaşoğlu, 2003)

Okullarımızda sürdürülmekte olan eğitim öğretim sisteminde, müfredatlar ve okul kitapları merkezi otorite olan Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmaktadır.

Ders kitapları ve müfredat ile toplumda kabul edilen geleneksel değerlerin ve kalıp yargıların toplumsallaşmanın sağlanması adına öğrencilere aktarılması amaçlamakta ve bu şekilde tüm topluma sirayet etmesi beklenmektedir (Güvenli ve Tanrıöver, 2009). Okul saatlerinin belirli sınırlar barındırması ve kazanım sayısının yüksek oluşu sebebi ile kimi değerler kitaplarda daha çok yer bulurken kimi değerler yeterince yer bulamamaktadır. Bu sebeple ders kitapları üzerine yapılan incelemeler akademik anlamda büyük önem taşımaktadır. Yapılan analizler ile ders kitaplarında yer alan kazanımların çeşitlendirilmesi adına anlamlı sonuçlara ulaşılmaktadır.

Literatür incelendiğinde ders kitaplarında yer alan değerlere ilişkin çok sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir. Kasa Ayten (2021) araştırmasında ilkökul Türkçe kitapları üzerine doküman incelemesi metodu ile Türkçe kitaplarında yer alan kültürel değerlerin incelenmesini sağlamıştır. İncelenen değerlerden biri bağımsızlık simgesi olarak ifade edilmiştir. İncelenen kitaplarda en yüksek oranda Türk tarihi temasının bulunduğunu, bağımsızlık simgesi temasının ise tüm sınıf düzeylerinde eşit oranda yer aldığını aktarmıştır. Dökme ve Kızılaslan Tunçer (2022) ilkökul Türkçe ders kitaplarında yer alan öyküleyici metinleri değerler yönünden inceleyen araştırmalarında yarı yapılandırılmış görüşme formu ile öğretmen görüşmeleri gerçekleştirmiştir. Hatay Uçar ve Çetinkaya (2022) ilkökul hayat bilgisi ders kitaplarında değerler eğitimi inceleyen araştırmasında sorumluluk, dostluk ve saygı değerlerinin yüksek sıklıkla yer aldığı diğer değerlerin ise çok fazla yer almadığı sonucuna ulaşmıştır. Yükrük ve Akarsu (2015) araştırmasında müzik kitaplarında yer alan şarkıları değerler açısından incelemiştir. Sevgi ve vatanseverlik en sıklıkla yer alan tema olarak bulunmuştur. Bayraktar, Özbal ve Babacan (2021) araştırmasında 4. Sınıf Türkçe ve sosyal bilgiler ders kitaplarında toplumsal duyarlılık başlığına yönelik inceleme gerçekleştirmiştir. Doküman incelemesi yapılan bu çalışmada sosyal bilgiler kitabının bu tema için Türkçe kitabından daha fazla sayıda etkinliğe sahip olduğu ifade edilmiştir.

Bu araştırmanın amacı ilkökul ders kitaplarında yer alan bağımsızlık, zafer ve kahramanlık gibi temaların ilkökul ders kitaplarında yer alan etkinlikler bağlamında değerlendirilmesinin sağlanmasıdır. Bağımsızlık, zafer ve kahramanlık kavramları Türk milletinin karakterinin özünü oluşturmaktadır. Bu kavramların ders kitapları içerisinde ne kadar ve ne şekilde yer aldığı incelenmesi önemli görülmektedir. Mevcut durumun analizi ile ilgili eğitim paydaşlarına bilgi sunulması sağlanacaktır. Ayrıca mevcut etkinliklerin nicelik ve nitelik anlamında tartışılması sağlanarak öneriler ile kahramanlık, zafer ve bağımsızlık kavramlarının kazandırılması adına yöntemler belirtilecektir. Yapılan araştırmalarda daha çok doküman incelemesi metodu ile belirli kitaplar üzerinde araştırma gerçekleştirilmişken bu araştırma da etkinliklerin aktarımını ve öğretimini sağlayan öğretmen değerlendirmeleri üzerinden genel yorumlara ulaşılması istenmektedir. Aynı zamanda ders kitaplarında yer alan etkinliklerin nitelik anlamında değerlendirilmesi ve ne şekilde geliştirilebileceğine dair ifadelerin analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın bu yönleri ile literatüre katkı sağlayacağı ifade edilebilir.

Yapılan araştırmalarda toplumsal değerlere genel olarak bakıldığı görülmektedir. Özellikle daraltılmış temalara yönelik yapılan araştırmalar kısıtlı sayıdadır. Aynı zamanda daha çok Türkçe kitapları ve hayat bilgisi kitaplarının incelenmesi gerçekleştirilmiş olup doküman incelemesi yönteminin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Yapılan araştırma tüm ders kitaplarına yönelik inceleme barındırması ve görüşme yöntemi ile hazırlanması dolayısıyla özgün bir çalışma olarak değerlendirilebilir.

2. YÖNTEM

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi ile hazırlanmıştır. Nitel araştırmalar, özel bir problemin belirlenmesi, alan içi uygulama geliştirilmesi, mevcut durumun derinlemesine analiz edilmesi adına uygun bir yöntemdir (Merriam, 2013). Bu yöntemin kullanılma gerekçesi var olan durum analiz edilirken tecrübe sahibi öğretmenlerin görüşlerinin, farklı bakış açılarının ortaya konulmasının önemli olduğunun düşünülmesidir. Nicel araştırmalarda yalnızca veri toplama aracına bağlı kalınması kişisel farklı düşüncelerin kaçmasına neden olmaktadır (Creswell, 2013).

Çalışma grubu olarak 5 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip sınıf öğretmenleri seçilmiştir. Amaçlı örnekleme metodunun kullanılma gerekçesi konuya dair ayrıntılı bilgilere ulaşılması, tecrübe aktarımı ile yenilikçi uygulamalara dönük fikirlerin ortaya çıkarılmasıdır. Çalışma grubu olarak 2022-2023 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Tuzla ilçesinde iki farklı ilkokulda görev yapan 12 sınıf öğretmeni gönüllülük esasına göre belirlenmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubu

Çalışma Grubu Verileri;		f	%
Cinsiyet	Kadın	9	75%
	Erkek	3	25%
Yaş	22-31	3	25%
	32-45	7	58%
	45+	2	17%
Mesleki Kıdem	1-5 Yıl	0	0%
	6-10 Yıl	2	17%
	11-15 Yıl	8	67%
	15+ Yıl	2	17%
Mevcut Durumda Okutulan Sınıf Düzeyi	1.Sınıf	3	25%
	2.Sınıf	3	25%
	3.Sınıf	3	25%
	4.Sınıf	3	25%
Toplam		12	100%

Yarı yapılandırılmış form ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme tekniği kullanılarak kişilerin fikirleri net bir biçimde ortaya konulmaya çalışılmıştır (Glesne, 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanma sürecinde 3 farklı eğitim uzmanından görüş talep edilmiştir. Görüşler doğrultusunda form hazırlanarak araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Görüşmeler tümüyle not edilmiş ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Her katılımcıya bir kod belirlenmiştir. Temalar ve kategoriler veriler dahilinde oluşturulmuştur. Bulgular başlığında ulaşılan tema ve kategoriler tablolar halinde sunulmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde sınıf öğretmenlerinin ilkokul ders kitaplarında yer alan zafer, kahramanlık ve bağımsızlık temalarına dönük yeterlilik düzeyine ilişkin görüşleri ve kazanımları zenginleştirme adına önerilerini sınıflandıran analizler sunulmuştur.

Tablo 2. Sınıf öğretmenlerinin 1. sınıf ders kitaplarına yönelik görüşleri

Zafer, Kahramanlık ve Bağımsızlık Temalı Mevcut İçerik ve Etkinlikler	Kod	f	%
1. Sınıf Türkçe Kitabı	Yetersiz	5	41,67%
	Kısmen Yeterli	5	41,67%
	Yeterli	2	16,67%
1. Sınıf Hayat Bilgisi Kitabı	Yetersiz	3	25,00%
	Kısmen Yeterli	2	16,67%
	Yeterli	7	58,33%
1. Sınıf Okuma Yazma Kitabı	Yetersiz	2	16,67%
	Kısmen Yeterli	2	16,67%
	Yeterli	8	66,67%
1. Sınıf Matematik Kitabı	Yetersiz	12	100,00%
	Kısmen Yeterli	0	0,00%
	Yeterli	0	0,00%
1. Sınıf Müzik Kitabı	Yetersiz	3	25,00%
	Kısmen Yeterli	7	58,33%
	Yeterli	2	16,67%

Tablo 2’de yer alan bulgular incelendiğinde okuma yazma kitabında yer alan zafer, kahramanlık ve bağımsızlık temalı içeriklerin sınıf öğretmenlerince daha yüksek oranda yeterli (%66,67) görüldüğü, hayat bilgisi kitabının benzer şekilde yeterli (%58,33) görüldüğü anlaşılmaktadır. Diğer kitaplar sınıf öğretmenleri tarafından kısmen yeterli veya yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Özellikle matematik ders kitabı tüm katılımcı sınıf öğretmenleri tarafından yetersiz olarak belirtilmiştir.

“Bu kavramlara ilişkin temalar Türkçe kitabı için çok eksik. Özellikle milli bayramlarımızla ilişki daha fazla sayıda tema olmalı.” (Ö4)

“Bağımsızlık, zafer ve kahramanlık gibi konular hayat bilgisi kitabında mevcuttur. Akış olarak da başarılı bir sıralama içeriyor.” (Ö6)

“Okuma yazma kitabı bu anlamda çok yeterli. Çünkü kitaptan temel beklenti bu yönde değil. Özellikle demokrasi ve milli birlik üzerine konular bulunuyor.” (Ö1)

“Matematik ders kitabında böyle bir konu yok.” (Ö4)

“1. Sınıf müzik kitabı kahramanlık, zafer gibi konularda yeterli değil. Milli bayramlar için özellikle yer açılmalı kitap içeriğinde.” (Ö11)

Tablo 3. Sınıf öğretmenlerinin 2. sınıf ders kitaplarına yönelik görüşleri

Zafer, Kahramanlık ve Bağımsızlık Temalı Mevcut İçerik ve Etkinlikler	Kod	f	%
2. Sınıf Türkçe Kitabı	Yetersiz	0	0,00%
	Kısmen Yeterli	3	25,00%
	Yeterli	9	75,00%
2. Sınıf Hayat Bilgisi Kitabı	Yetersiz	3	25,00%
	Kısmen Yeterli	7	58,33%
	Yeterli	2	16,67%
2. Sınıf Matematik Kitabı	Yetersiz	12	100,00%
	Kısmen Yeterli	0	0,00%
	Yeterli	0	0,00%
2. Sınıf Müzik Kitabı	Yetersiz	0	0,00%
	Kısmen Yeterli	2	16,67%
	Yeterli	10	83,33%

Tablo 3'te yer alan bulgular incelendiğinde müzik kitabında yer alan zafer, kahramanlık ve bağımsızlık temalı içeriklerin sınıf öğretmenlerince daha yüksek oranda yeterli (%83,33) görüldüğü, Türkçe kitabının benzer şekilde yeterli (%75) görüldüğü anlaşılmaktadır. Diğer kitaplar sınıf öğretmenleri tarafından kısmen yeterli veya yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Matematik ders kitabı tüm katılımcı sınıf öğretmenleri tarafından yetersiz olarak belirtilmiştir.

"2. Sınıf Türkçe kitabı kesinlikle yeterli diyebilirim. Özellikle milli mücadele ve Atatürk başlıklı tema kahramanlık adına öğrencilerimize gerekli mesajları iletiyor." (Ö3)

"Hayat bilgisi kitabı 2.sınıf düzeyinde eski konu yoğunluğunu kaybetti. Bağımsızlık teması özellikle ünite içerisinde işleniyor. Fakat kahramanlık ve zafer anlamında ciddi bir öğretim imkanı taşıyor." (Ö8)

"2. Sınıf matematik kitabı bu anlamda herhangi bir başlık barındırmıyor. Halbuki çok rahat mesajlar yüklenilebilir." (Ö5)

"Müzik kitabı 2. Sınıf öğrencileri için yeterli bence. İstiklal Marşına özellikle çalışılıyor. Belirli gün ve haftalar başlığı ile tüm milli değerlerimize değinilmiş oluyor." (Ö10)

Tablo 4. Sınıf öğretmenlerinin 3. sınıf ders kitaplarına yönelik görüşleri

Zafer, Kahramanlık ve Bağımsızlık Temalı Mevcut İçerik ve Etkinlikler	f	%
3. Sınıf Türkçe Kitabı	Yetersiz	4 33,33%
	Kısmen Yeterli	7 58,33%
	Yeterli	1 8,33%
3. Sınıf Hayat Bilgisi Kitabı	Yetersiz	2 16,67%
	Kısmen Yeterli	6 50,00%
	Yeterli	4 33,33%
3. Sınıf Fen Bilgisi Kitabı	Yetersiz	12 100,00%
	Kısmen Yeterli	0 0,00%
	Yeterli	0 0,00%
3. Sınıf Matematik Kitabı	Yetersiz	12 100,00%
	Kısmen Yeterli	0 0,00%
	Yeterli	0 0,00%
3. Sınıf Müzik Kitabı	Yetersiz	0 0,00%
	Kısmen Yeterli	2 16,67%
	Yeterli	10 83,33%

Tablo 4’te yer alan bulgular incelendiğinde müzik kitabında yer alan zafer, kahramanlık ve bağımsızlık temalı içeriklerin sınıf öğretmenlerince daha yüksek oranda yeterli (%83,33) görüldüğü anlaşılmaktadır. Diğer kitaplar sınıf öğretmenleri tarafından kısmen yeterli veya yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Matematik ders kitabı ve fen bilgisi ders kitabı tüm katılımcı sınıf öğretmenleri tarafından yetersiz olarak belirtilmiştir.

“3. Sınıf Türkçe kitabı çok yeterli sayılmaz. Doğal olarak kahramanlık, zafer ve bağımsızlık konuları bulunuyor ama oldukça kısıtlı. Kısmen yeterli diyebilirim.” (Ö12)

“Hayat bilgisi kitabı ilkökul 3 için daha çok milli bilinç kazandıracak biçimde şekillendirilebilir. Ülkemizde hayat başlığında değiniliyor fakat öğretmenlerin kendi kattıkları yoğunluk sayesinde milli bilinç kazandırma adına etkili olunabiliyor.” (Ö7)

“Fen bilgisi kitabında böyle bir etkinlik veya tema beklenileceği üzere yok ama bazı konulara bu kavramlar serpiştirilebilir.” (Ö7)

“3. Sınıf matematik kitabında zafer, kahramanlık ve bağımsızlık temaları bulunmuyor.” (Ö1)

“3.Sınıf müzik kitabı İstiklal Marşının ilk 2 kıtasının öğrenilmesi, milli değer taşıyan Cumhuriyet türküsü gibi şarkı söyleme etkinlikleri, Atatürk ile ilgili şarkı dinleme etkinlikleri ile gayet yeterli diyebilirim.” (Ö2)

Tablo 5. Sınıf öğretmenlerinin 4. sınıf ders kitaplarına yönelik görüşleri

Zafer, Kahramanlık ve Bağımsızlık Temalı Mevcut İçerik ve Etkinlikler	Kod	f	%
4. Sınıf Türkçe Kitabı	Yetersiz	5	41,67%
	Kısmen Yeterli	7	58,33%
	Yeterli	0	0,00%
4. Sınıf Sosyal Bilgiler Kitabı	Yetersiz	4	33,33%
	Kısmen Yeterli	8	66,67%
	Yeterli	0	0,00%
4. Sınıf Fen Bilgisi Kitabı	Yetersiz	12	100,00%
	Kısmen Yeterli	0	0,00%
	Yeterli	0	0,00%
4. Sınıf Matematik Kitabı	Yetersiz	12	100,00%
	Kısmen Yeterli	0	0,00%
	Yeterli	0	0,00%
4. Sınıf Müzik Kitabı	Yetersiz	0	0,00%
	Kısmen Yeterli	3	25,00%
	Yeterli	9	75,00%
4. Sınıf Trafik Güvenliği Kitabı	Yetersiz	12	100,00%
	Kısmen Yeterli	0	0,00%
	Yeterli	0	0,00%
4. Sınıf İnsan Hakları ve Yurttaşlık Kitabı	Yetersiz	10	83,33%
	Kısmen Yeterli	2	16,67%
	Yeterli	0	0,00%

Tablo 5’de yer alan bulgular incelendiğinde müzik kitabında yer alan zafer, kahramanlık ve bağımsızlık temalı içeriklerin sınıf öğretmenlerince daha yüksek oranda yeterli (%75) görüldüğü anlaşılmaktadır. Diğer kitaplar sınıf öğretmenleri tarafından kısmen yeterli veya yetersiz olarak değerlendirilmiştir. Matematik ders kitabı, fen bilgisi ders kitabı ve trafik güvenliği ders kitabı tüm katılımcı sınıf öğretmenleri tarafından yetersiz olarak belirtilmiştir. Diğer sınıf kademelerinden farklı olarak Türkçe ve sosyal bilgiler ders kitapları 4.sınıf düzeyinde hiçbir öğretmen tarafından yeterli bulunmamıştır.

“4. Sınıf Türkçe kitabına gerçekten yok denecek kadar az değinilmiş bu konulara. Milli Mücadele ve Atatürk teması var fakat etkinlik anlamında destekleyici metinler konulmamış.” (Ö11)

“Sosyal bilgiler dersi içeriğinde bağımsızlık, zafer ve kahramanlık konularının daha çok işlenmesini beklerdim. Geçmişimi öğreniyorum ünitesi kısmen bunu sağlıyor.” (Ö9)

“Fen bilgisi kitabında konu olmasa da proje ödevleri milli değerlerden esinlenilecek şekilde hazırlatılabilir.” (Ö4)

“4. Sınıf matematik kitabında diğer matematik kitaplarında da olduğu gibi bu konular bulunmuyor. Ama tarihimize ilgili sayılar, önemli günler problemlerin içine yedirilmeli diye düşünüyorum.” (Ö3)

“Müzik kitapları bu anlamda dolu bir biçimde hazırlanıyor. 23 Nisan, Atatürk’ü seviyorum gibi çalışmalar bu anlamda çocuklara katkı sağlıyor.” (Ö8)

“Trafik dersi kitabı tamamen kendi alanı için yazılmış bir kitap.” (Ö9)

“İnsan hakları ve yurttaşlık ders kitabında özellikle bağımsızlık konusunun işlenmesi gerektiğini savunuyorum. Fakat çok yetersiz.” (Ö3)

Tablo 6. Sınıf öğretmenlerinin zafer, kahramanlık ve bağımsızlık temalı kazanımların geliştirilmesi adına önerileri

TEMA	ALT TEMA	KOD	f	%	
Kazanımları Zenginleştirici Öneriler	Niceliksel artış	Ders kitaplarında daha çok etkinlik yer almalı	12	12,50%	
		Kavramlara dönük görsellerin artırılması	5	5,21%	
		Kavramlar metinlerin içerisinde sıklıkla geçmeli	10	10,42%	
	Müfredata dahil etme	Matematik dersine kazanımlar eklenmeli	4	4,17%	
		Fen bilimleri dersine kazanımlar eklenmeli	3	3,13%	
	Öğretim yöntemlerini çeşitlendirme	Trafik dersine kazanımlar eklenmeli	1	1,04%	
		Önemli günler ve tarihler matematik problemlerinde kullanılmalı	5	5,21%	
		Proje ödevleri hazırlatılmalı	9	9,38%	
		Fen biliminin bazı konuları kavramlar ile ilişkilendirilmeli	4	4,17%	
		Milli bayramların öğrenci merkezli kutlanması	8	8,33%	
		Öğrencilerin sık tekrar yapması sağlanmalı	6	6,25%	
		Kavramlara ilişkin şarkılar kullanılmalı	10	10,42%	
		Müzik kitaplarında yer alan şarkıların dinlenebilmesi	3	3,13%	
		Kitaplarda yer alan görsellerin karekodla bağlantılı kısa filmler ile desteklenmesi	2	2,08%	
		Materyal geliştirme	Milli Bayram kutlamaları adına ekipman geliştirme	6	6,25%
	Kavramları destekleyen oyunların hazırlanması		3	3,13%	
	Tiyatro metninin yazılması/oyunması		5	5,21%	
	Toplam			96	100,00%

Tablo 6’da yer alan bulgular incelendiğinde alt temalar olarak niceliksel artış, müfredata dahil etme, öğretim yöntemlerini çeşitlendirme ve materyal geliştirme başlıklarına ulaşılmıştır. Verilen tüm yanıtlar bağlamında değerlendirildiğinde en sık verilen önerinin “ders kitaplarında daha fazla sayıda kazanımlara ilişkin etkinlik bulunması” (%12,5) olduğu görülmektedir. “Kavramların metinlerin içerisinde daha fazla yer alması” ve “kavramlara ilişkin şarkılar kullanılmalı” en sık verilen yanıtlardan olmuştur.

“Birçok ders kitabı kazanım anlamında yeterince içerik barındırmıyor. Daha çok etkinlik konulmalı kitaplara.” (Ö3)

“Müzik dersi bu kazanımların şarkılarla kazandırılması adına avantaj sağlıyor. Bazı sınıf seviyeleri gayet dolu bu anlamda fakat özellikle 1.sınıf kitabı çok daha fazla kahramanlık, zafer, bağımsızlık şarkıları içerebilir.” (Ö10)

“Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi başta olmak üzere görsel hafızayı destekler nitelikte daha çok resim bulunmalı.” (Ö5)

“Matematik dersi, fen dersi bu kavramların eklenebileceği dersler haline getirilebilir. Kimi çocuklar bu dersleri öğrenmek adına daha açık algılara sahip. Faydalı olacaktır. Aynı şekilde matematik için bazı problemler tarihi günler kullanılarak çözülebilir. Fen derslerinde gezegenimizi tanyalım gibi başlıklarda ülkemizin değerinden konuyu bu kavramlara getirebiliriz.” (Ö11)

“Milli bayramlar için yapılan çalışmalarda öğrenciler daha aktif roller almalı. Yaparak yaşayarak öğrenme çok etkili bir metod.” (Ö1)

“Kimi özel yayınlar videolarla karekod bağlantısı kurmuşlar. Çocuklar bu sayede anlamlı videolar izliyor. Bu anlamda bir geliştirme yapılabilir.” (Ö8)

“Tiyatrolar yazdırılabilir, kahramanlık içeren oyunlar var oynatılabilir.” (Ö2)

“Milli bayramların kutlanmasında fen bilimleri dersi kazanımları içerisinde materyal geliştirilebilir öğrencilere birlikte.” (Ö12)

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

İlkokul ders kitaplarında yer alan kahramanlık, zafer ve bağımsızlık temalı etkinliklerin öğretmen görüşleri ile değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmada bulgular değerlendirildiğinde 1.sınıf kitapları için yeterli ve kısmen yeterli yanıtlarının sıklıkla alındığı görülmüştür. 1.sınıf Türkçe kitabının genel olarak kısmen yeterli olduğu, hayat bilgisi kitabının ve okuma yazma kitabının yeterli olduğu, müzik kitabının kısmen yeterli olduğu, matematik kitabının ise hiçbir kazanım barındırmadığı ve yetersiz olduğu ifade edilmiştir. Literatürde 1. sınıf ders kitaplarına yönelik incelemeler yapılan araştırmalar mevcuttur. Şara ve Tuna (2017) 1.sınıf hayat bilgisi ders kitabında yer alan ortak değerlere ilişkin bir araştırma gerçekleştirmiş olup 2009 ve 2015 yıllarında yayınlanan kitap serilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda ortak değerler bağlamında 2009 yılı ders kitaplarının daha fazla ortak değerlere yönelik kazanım barındırdığını belirtmiştir. Yılmaz ve Korkmaz (2016) araştırmalarında 1-5.sınıf Türkçe ders kitaplarına yönelik bir inceleme gerçekleştirmiştir. Metinleri tür ve tema açısından inceleyen bu araştırma 1.sınıf ders kitaplarında değerler başlığında bilgilendirici metin bulunmadığını diğer türlerde ise çok az sayıda içerik bulunduğunu göstermektedir. Gözütok ve diğerlerinin (2015) “İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Dersi Öğretmen ve Öğrenci Kitaplarının Değerlendirilmesi” başlıklı çalışması kitabın çok yönlü uzmanlıklar ile incelenmesini amaçlamıştır. Atatürk teması ve değerlerimiz teması başlığı altında yeterli sayıda milli değer kazandırmayı hedefleyen tema bulunduğu fakat yönetsel ve içeriksel eksiklikler bulunduğu araştırma bulgularınca tespit edilmiştir. Literatür tarandığında 1.sınıf ders kitaplarına yönelik araştırmaların kısıtlı sayıda olduğu görülmektedir. Aynı zamanda değerler, milli bilinç veya bu araştırmanın teması olan kahramanlık, zafer ve bağımsızlık temalarını özellikle inceleyen araştırmalar az sayıdadır. Bu anlamda yapılan çalışmalar değerleri tümüyle inceleme üzerine gerçekleştirilmiştir.

2. sınıf ders kitaplarına yönelik ulaşılan bulgular Türkçe ve müzik kitaplarının yeterli görüldüğünü göstermektedir. Hayat bilgisi kitabının kısmen yeterli olduğu, matematik kitabının ise kazanım bulundurmadığı sınıf öğretmeni görüşlerince ifade edilmiştir. Literatürde 2. sınıf ders kitaplarına yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde Gülüm ve Çeltik (2014) hayat bilgisi ders ve çalışma kitabına yönelik bir çalışma gerçekleştirmiştir. Dil bakımından eksiklikler ve yazım hatalarının sıklıkla bulunduğu ifade edilmiştir. Biçimsel ve şekilsel değerlendirmelerin yapıldığı araştırmada içerik ve temalara yönelik inceleme bulunmamaktadır. Batmaz (2022) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi kitapları üzerine değerlendirmelerini sağlamıştır. Araştırma bulgularında öğretmenlerin 2. sınıf kitaplarına yönelik oldukça yetersiz biçimde ifadeler kullandığı belirtilmiştir. Kitapların nitelik anlamında iyileştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Değerler eğitime yönelik yapılan yorumlarında genel olarak yetersiz şekilde olduğu görülmektedir. Baş ve İnan Yıldız (2015) araştırmasında 2. sınıf Türkçe kitaplarına yönelik bir inceleme gerçekleştirmiş olup, okunabilirlik anlamında bir değerlendirme sunmuştur. Atatürk’ün hayatı, cumhuriyet gibi temalar için genel olarak kolay okunabilir metinler olduğu yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Bu durum kazanımların aktarılması adına kolaylaştırıcı bir özellik sağlamaktadır.

Araştırma kapsamı ile doğrudan ilişkili olmamakla beraber yapılan çalışmaların araştırma bulgularını destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Genel olarak hayat bilgisi ve Türkçe dersine yönelik araştırmaların bulunması sebebiyle müzik dersi kazanımları ile ilişkilendirilebilir kaynaklara ulaşılamamıştır.

3. Sınıf ders kitaplarının incelenmesi adına ulaşılan bulgular Müzik kitabının kahramanlık, zafer ve bağımsızlık temalarını kazandırmak adına yeterli olduğunu, hayat bilgisi ve Türkçe kitabının kısmen yeterli olduğunu, matematik kitabının ise diğer bulgularda olduğu gibi yetersiz olduğunu göstermektedir. Candan ve Ergen (2014) araştırmasında 3. sınıf hayat bilgisi kitaplarının temel evrensel değerleri incelemesi açısından inceleme gerçekleştirmiştir. Doküman tarama yöntemi kullanılarak hazırlanan bu çalışmada ülkelerin kendileri için tanımladıkları değerler incelendiğinde bağımsızlık değerinin diğer ülkelerden farklı olarak Türkiye için geçerli olduğu görülmektedir. Vatanseverlik kazanımı yine aynı şekilde Türkiye için önemli değerler arasında sayılmıştır. Frekans olarak bu değerlerin önemli ölçüde kitap içeriklerinde bulunduğu araştırma bulgularında sunulmuştur. Kılıç ve Babayigit (2017) araştırmasında ilkökul çocuklarında kaybolan değerleri incelemiştir. 14 sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilen nitel çalışma sonucunda saygıda azalma, sevgide azalma, sosyalleşme problemleri, benmerkezcilik, sorumluluk bilincinde azalma gibi başlıklara ulaşılmıştır. Bağımsızlık ve vatanseverliğinde incelendiği bu araştırma da bu iki kavrama yönelik azalma yönünde bir tespite ulaşılmamıştır. Muradoğlu ve Işık (2019) araştırmasında 3. sınıf ders kitaplarına yönelik bir araştırma gerçekleştirmiştir. Biçimsel açıdan değerlendirmelerin yapıldığı çalışmada genel olarak yeterli bulunduğu yönde yanıtlara ulaşılmıştır. Değerler içeren kavramlara yönelik 3.sınıf düzeyini örneklem alan araştırma sayısının sınırlı olduğu görülmüştür. Birinci ve ikinci sınıf düzeyinde bu kavramlara yönelik araştırmaların daha sıklıkla gerçekleştirildiği ifade edilebilir.

4. sınıf müzik kitabının yeterli bulunduğu, Türkçe ve hayat bilgisi kitaplarının kısmen yeterli olduğu, diğer kitapların ise zafer, kahramanlık ve bağımsızlık temalarında yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Faiz ve Karasu (2018) araştırmasında etkin vatandaşlık kavramı üzerine incelemeler gerçekleştirilmiştir. Etkin vatandaşlık içerisinde bağımsızlık ve özgürlük kavramları da ele alınmıştır. Bu değerler hayat bilgisi kitabı içerisinde sıklıkla yer almaktadır. Taş (2022) araştırmasında sosyal bilgiler kitabına yönelik yaptığı incelemede özgürlük ve bağımsızlık değerlerinin orta düzeyde yer aldığını ifade etmektedir. Kahramanlık temasının resimlerle kitaplarla desteklendiği ifade edilmiştir. Sosyal bilgisi ve değerler üzerine 4. sınıf düzeyinde araştırmalara rastlamak mümkündür fakat Türkçe dersi başta olmak üzere diğer dersler için araştırma sayıları oldukça kısıtlıdır. Özellikle insan hakları ve yurttaşlık dersi değerler bağlamında yetersiz kalan ve üzerine araştırmalar yapılması gereken bir alan olarak değerlendirilmektedir. Genel olarak öğretmen görüşlerinin Türk milletinin temel karakteristik özellikleri olan bağımsızlık, zafer ve kahramanlık kavramlarına yönelik yetersiz ve kısmen yeterli olduğu yönünde olması bu kazanımların üzerine çalışmalar yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

İlkokul ders kitaplarının zafer, bağımsızlık ve kahramanlık bağlamında değerlendirilmesi ve geliştirilmesi adına öğretmen görüşleri ile öneriler alınması bu çalışmayı özgün kılmaktadır. Bu anlamda öğretmenler tarafından verilen öneriler için literatür tartışması sunulamamaktadır. Araştırma verilerince 4 alt temaya ulaşılmıştır. Bunlar niceliksel artış, müfredata dahil etme, öğretim yöntemlerini çeşitlendirme ve materyal geliştirme olarak tanımlanmıştır.

Niceliksel olarak mevcut durumun iyileştirilmesi adına; ders kitaplarında daha çok etkinlik yer almalı, kavramlara dönük görsellerin artırılması, kavramlar metinlerin içerisinde sıklıkla geçmeli kodları ile sınıflanan yanıtlar öğretmenler tarafından verilmiştir. Öğretmenlerin bu tür bir yaklaşım sergilemeleri ilkökul düzeyi öğrencilerin ifadelerle sıklıkla karşılaşma durumlarında daha kalıcı öğrenmelere sahip olması ile açıklanabilir. Görüşmelerde çok sayıda öğretmenin sık tekrara başvurulmalı şeklinde ifadesi de bu durumu destekler niteliktedir. Müfredata dahil etme alt teması için öğretmenler matematik, fen ve trafik dersi için bu kavramlar ile ilişkili kazanımlar eklenebileceğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin farklı özelliklere sahip olması ve kimilerinin sayısal derslere yüksek ilgi duyması bu yapıya sahip öğrenciler için zafer, bağımsızlık ve kahramanlık gibi milli değerlerin kazanılmasını kolaylaştırma olasılığı taşımaktadır. Matematiksel ilişkilendirme yöntemleri ile öğrencilerinin tarihi değerleri kalıcı olarak öğrenmeleri sağlanabilir. Öğretimsel yöntemlerin çeşitlendirilmesi alt teması ile benzer şekilde önemli günlerin sayısal problemlerin içerisine yedirilmesi, fen bilimlerinde kavramsal ilişkilendirmelerin geliştirilmesi, sık tekrar yöntemleri, şarkılarla pekiştirme, proje ödevlerinin hazırlanması gibi yöntemler ifade edilmiştir. Burada öğretmenlerin sınıf yönetimleri ve ders işleyiş biçimlerinde var olan bireysel farklılıkların önemi ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin zafer, bağımsızlık ve kahramanlık konularının öğretilmesi adına yüksek önem vermesi ve uygulamalar geliştirmesi bu anlamda en yüksek faydayı sağlayacaktır. Materyal geliştirme alt temasında ise müzik kitaplarında yer alan şarkıların dinlenebilmesi, kitaplarda yer alan görsellerin karekodla bağlantılı kısa filmler ile desteklenmesi, milli bayram kutlamaları adına ekipman geliştirme, kavramları destekleyen oyunların hazırlanması, tiyatro metninin yazılması/oyunması şeklinde yanıtlar verilmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin bu kazanımların aktarılması sürecinde yeni materyallerin dikkat çekici olacağını ve öğrencilerin öğrenme odağına milli değerleri koyabileceğini savundukları söylenebilir. Materyaller ile sağlanan öğrenme araçlarının çeşitlenmesi imkanı, öğrencilerin değerleri kazanması adına fayda sağlayacaktır.

Öneriler

- Türkçe, hayat bilgisi ve müzik kitaplarında zafer, kahramanlık ve bağımsızlık temalı etkinliklerin genel olarak yeterli ve kısmen yeterli görülmesinden hareketle bu kitapların incelendiği doküman taraması yöntemi ile çalışılan bir araştırma gerçekleştirilebilir.
- Ders kitaplarının iyileştirilmesi adına öğretmenler tarafından sunulan görüşlerin uygulandığı bir araştırma tasarlanarak etkililik seviyesi ölçülebilir.
- Matematik ve fen bilgisi dersleri özelinde değerlere ilişkin kazanım ve etkinlik geliştirme temelinde bir çalışma yürütülebilir.
- Eğitimcilerin milli bilinç ve değerleri öğrencilere kazandırmak adına sınıf içi yeni yöntemler geliştirmesi sağlanabilir.
- Eğitim politikalarına yön verenler araştırma bulgularından hareketle iyileştirme çalışmaları gerçekleştirebilir.

KAYNAKÇA

- Batmaz, O. (2022). Sınıf öğretmenlerinin gözünden Hayat Bilgisi ders kitapları. *TEBD*, 20(2), 342-367.
- Baş, B. & İnan Yıldız, F. (2015). 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1).
- Bayraktar A, Özbal E, Babacan K (2021). İlkokul Dördüncü Sınıf Türkçe Ve Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Toplumsal Duyarlılık. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(60), 50 - 72.
- Binbaşıoğlu, C. (2003). *Hayat bilgisi öğretimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Candan, D. G. & Ergen, G. (2014). 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1).
- Creswell, J.W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Demirhan-İşcan, C. (2019). *Değerler eğitiminde temel kavramlar*. F. Ersoy ve P. Ünüvar (Der.). *Karakter ve değer eğitimi içinde* (s.31-50). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dökme, K. & Kızılaslan Tunçer, B. (2022). İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Öyküleyici Metinlerin Değerler Yönünden İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 51 (235), 2085-2106

Faiz, M. & Karasu Avcı, E. (2018). 4.ve 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitapları “Etkin Vatandaşlık” Öğrenme Alanında Yer Alan Becerilerin Ve Değerlerin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2 (1) , 1-21.

Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş (Çev. A.Ersoy ve P. Yalçınoğlu)*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Gözütok, F. , Ulubey, Ö. , Yılmaz, G., Hamsi, M. & Dinçer, A. (2015). İlköğretim 1. Sınıf Türkçe Dersi Öğretmen ve Öğrenci Kitaplarının Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 14 (4) , 1159-1178.

Gülüm, K. & Çeltik, D. (2014). İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Ders Ve Çalışma Kitabı'nın Niteliğini Arttıracak Öneriler. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 38 (1) , 46-58.

Güvenli, G. & Tanrıöver, H. U. (2009). Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet. Tüzün (Editör). Ders Kitaplarında İnsan Hakları II Tarama Sonuçları. *İstanbul: Tarih Vakfı*, 97-114.

Hatay Uçar, F. & Çetinkaya, S. (2021). İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitaplarında Değerler Eğitimi. *Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (2) , 275-291.

Kasa Ayten, B. (2021). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde kültürel değerler. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(40), 2168-2190. DOI: 10.26466/opus.902826.

Kılıç, D. & Babayiğit, Ö. (2017). İlkokul Öğrencilerinde Kaybolan Değerler. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 2 (3) , 81-92.

Merriam, S.B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber (Çev. Ed. S. Turan)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Muradoğlu, Ü. & Işık, A. D. (2019). İlkokul Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi. *The Journal of Limitless Education and Research*, 4 (1) , 19-39.

Polat, K. , Yener, D. & Yılmaz, M. (2021). Türk Kültüründe Kahramanlık ve Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Kahramanlık Algısı. *Erciyes Akademi, Özel sayı - Prof. Dr. Harun GÜNGÖR anısına*, 641-663

Şara, P. & Tuna, A. A. K. M. (2017). 2009 Ve 2015 Yıllarında Yayımlanan Hayat Bilgisi Programındaki Ortak Değerlerin 1. Sınıf Ders Kitaplarına Yansımaları. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (10), 126-143.

Taş, H. (2022). İlkokul 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Evrensel Değerler Açısından İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , (62) , 455-475.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8.Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, M. & Korkmaz, C. (2016). İlköğretim 1-5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Tür Ve Tema Açısından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (36), 0-0.

Yükrük S, Akarsu S (2015). İlkokul(1-4) Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Şarkıların Değerler Bakımından İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(4), 1684 - 1707.